

روابط افغانستان و هند

در عصر اشرف غنی و نرنندرا مودی^۱

نویسنده: وینی کاورا^۲ برگردان: شریف حضوری^۳

چکیده

هند ارتباطات فرهنگی و سیاسی نیرومندی با افغانستان دارد. هند خواهان حرکت افغانستان جنگ‌زده به سوی صلح دائمی و توسعه پایدار است. به همین جهت، روابط هندوستان و افغانستان تحت رهبری نخست‌وزیر، نرنندرا مودی، و رئیس‌جمهور اشرف غنی، پیشرفت قابل ملاحظه داشته است. با این‌که تلاش‌های اشرف غنی در راستای نزدیکی با اداره نظامی پاکستان، در روزهای آغازین حکومت وحدت ملی، بسیاری را در دهلی نو نگران ساخته بود؛ اما در دو سال اخیر، دو کشور شاهد روابط گرم و عمیق با همدیگر بوده‌اند. علی‌رغم ابراز حسن نیت کابل، پاکستان نه برای کشاندن رهبران طالبان پای میز مذاکره تلاش کرد و نه هم از فراهم نمودن پناه‌گاه برای آنان دست برداشت. این امر موجب شد تا در راستای بازسازی و ارتقای ظرفیت، حکومت و وحدت ملی نقش بیش‌تری را برای هندی‌ها قابل شود. از این طرف، حکومت نرنندرا مودی به کزات حمایت خود را از پروسه صلح که تحت رهبری افغان‌ها، در اختیار افغان‌ها و نیز در کنترل افغان‌ها باشد، اعلام کرده است. این مقاله نیز معتقد است که سیاست جنوب آسیای دونالد ترامپ مبنی بر تجدید تعهد نظامی در قبال افغانستان و تضمین این‌که حکومت وحدت ملی با طالبان از موضع قدرت وارد مذاکره شود، هند و افغانستان را بیش‌تر به هم نزدیک کرده است.

مفاهیم کلیدی: روابط هندوستان و افغانستان، طالبان، پاکستان، حکومت غنی، حکومت

مودی، اداره ترامپ.

۱. اصل مقاله با عنوان: «India-Afghanistan Relations in the Modi-Ghani Era» در دسامبر ۲۰۱۷ در نشریه Indian Journal of Asian Affairs, Vol. 30, No1/2 به چاپ رسیده است.
۲. استاد در دیپارتمنت امور بین‌الملل و مطالعات امنیت و هم‌چنان هماهنگ‌کننده مرکز مطالعات صلح و منازعه در شهر جیپور، ایالت راجستان هند.
۳. دانشجوی دکترای روابط بین‌الملل، دانشگاه جواهر لعل نهرو، دهلی جدید sokot.shabsard@gmail.com.

مقدمه

هند و افغانستان دارای تاریخ طولانی و پیوندهای فرهنگی و اجتماعی‌اند. از سال ۲۰۰۱ به بعد، تعامل هند با افغانستان جنبه چندبعدی به خود گرفته است. در نگاه هندی‌ها، مهم‌ترین عامل در روابط آنان با افغانستان، کشور پاکستان است؛ زیرا پاکستانی‌ها هر نوع تعامل هند با افغانستان را با عینک تهدید می‌بینند. با توجه به سطوح همکاری، روابط افغانستان و هند را می‌توان در سه فاز مورد مطالعه قرار داد: فاز اول از استقلال هند در سال ۱۹۴۷ شروع و با پایان جنگ سرد [در سال ۱۹۹۱] خاتمه می‌یابد. در این فاز، اختلافات ارضی افغانستان با پاکستان به شمول قضیه پشتونستان و خط دیورند، دهلی و کابل را به همدیگر نزدیک‌تر ساخت. در این دوره، به استثنای سال‌های تجاوز شوروی‌ها (۱۹۷۹-۱۹۸۹)، هند و افغانستان از روابط دوستانه برخوردار بوده‌اند. الزامات سیاسی جنگ سرد و وجود پیمان ویژه همکاری میان هند و شوروی، هند را مجاب کرد تا در قبال تجاوز شوروی به افغانستان، موضع خنثی در پیش بگیرد. این امر سبب شد تا جایگاه هند در افکار عمومی افغان‌ها و غربی‌ها به صورت معکوس آسیب ببیند.

فاز دوم از پایان جنگ سرد در سال ۱۹۹۱ شروع و تا پایان رژیم طالبان در سال ۲۰۰۱ ادامه یافت. جنگ‌های داخلی، افراط‌گرایی مذهبی و تروریسم جهادگرا، روابط هند و افغانستان را با مشکلات مواجه کرد و نفوذ و تأثیرگذاری هند در افغانستان با نوساناتی مواجه شد؛ مثلاً با سقوط حکومت داکتر نجیب‌الله، نفوذ هند به پایین‌ترین حد خود رسید و با زمامداری برهان‌الدین ربانی در سال‌های ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۶، با افزایش نسبی همراه بود. کسب قدرت توسط طالبان در سال ۱۹۹۶ و همکاری پاکستانی‌ها با آنان، نفوذ هند را بیش از پیش در افغانستان کاهش داد. در این دوره، ما شاهد حمایت هند از گروه مقاومت ضد طالبان، یعنی ائتلاف شمال، هستیم که اکثراً از اقوام تاجیک، ازبک و هزاره تشکیل یافته بود. روسیه و ایران نیز از ائتلاف شمال حمایت می‌کردند. گفتنی است که در هر بازه زمانی که نفوذ و تأثیرگذاری هندی‌ها در افغانستان کاهش یافته است، نهادهای نظامی پاکستان وارد عمل شده و برای اجرا و پیشبرد سیاست عمق استراتژیک خویش کوشیده‌اند. سیاست عمق استراتژیک، مفهومی است که از دریچه آن، پاکستانی‌ها به افغانستان به حیث حیاط خلوت خود نگاه می‌کنند. در همین فاز و در مسئله کشمیر، هند با چالش‌های جدی امنیتی از سوی نظامیان پاکستان مواجه شد. به گفته عایشه جلال، پاکستان تلاش کرد تا «از تاکتیک به‌کارگیری شبه‌نظامیان در امتداد خط کنترل با هند استفاده نماید. اسلام‌آباد می‌خواست

تا از این طریق جنگی با شدت کم‌تر را در مقابل نیروهای امنیتی هندی مستقر در کشمیر تحت کنترل هند راه‌اندازی کند. پاکستان قصد داشت تا با این رویکرد، مسئله کشمیر را یک رخداد و نزاع بین‌المللی جلوه دهد (Jalal, 2014: 298)

فاز سوم روابط میان دو کشور، با سقوط رژیم طالبان آغاز شده است. در این فاز، ما شاهد بازسازی روابط دوجانبه میان دو کشور و نیز احیای نفوذ دوباره هند در افغانستان هستیم. در این فاز، هند به صفت یک قدرت مهم منطقه‌ای، سرمایه‌گذاری‌های بزرگی را در امر نهادسازی در افغانستان انجام داده است. هند از سال ۲۰۰۱ تا اکنون، مبلغ دو میلیارد دلار به افغانستان کمک اقتصادی کرده است و بسته کمک یک میلیارد دلاری دیگر را نیز برای پنج سال آینده به کابل تعهد نموده است. امنیت و ثبات در افغانستان برای امنیت ملی هند از اهمیت بالایی برخوردار است. به همین جهت، دهلی جدید نقش حمایتی خود را برای گسترش و توانمندسازی نهادهای دموکراتیک که در سال‌های جنگ و بی‌ثباتی آسیب جدی دیده است، ادامه خواهد داد. این مقاله تلاش دارد تا پتانسیل‌ها در روابط افغانستان و هند را برجسته و روشن سازد.

۱. فاکتور پاکستان

پاکستان به‌عنوان یک بازیگر مهم بیرونی در امور سیاسی افغانستان، همواره عنصر مرکزی در روابط افغانستان و هند قلمداد می‌شود. رابطه دوستی دیرینه میان افغانستان و هند، حساسیت ویژه‌ای برای پاکستان خلق کرده است. پاکستان به دلیل داشتن اشتراکات دینی و تاریخی با افغان‌ها، خود را در رابطه با افغانستان ارجح می‌داند. اسلام‌آباد به منظور اهمیت دادن به افغان‌ها در معادلات استراتژیک خود و جلب توجه افغانستان، اکثر موشک‌های خود را به نام حاکمان مسلمانی نام‌گذاری کرده است که زمانی مرکز حکمروایی آنان در افغانستان کنونی بوده است (Pande, 2011: 86). افزون بر این، پاکستان خود را میراث‌دار حکومت هند بریتانیایی در سرحد با افغانستان می‌داند. هم‌چنین، استراتژیست‌های پاکستانی معتقدند که تنها پاکستان یک بازیگر حرفه‌ای و قهار در روابط افغانستان و پاکستان است و برای کابل زمانی همه‌چیز خوب خواهد بود که به توصیه آن‌ها گوش فرادهند و از آن پیروی نمایند؛ اما در عمل، تلاش پاکستانی‌ها برای تبدیل نمودن افغانستان به دولت رعیت و استفاده از ابزارهای فشار استراتژیک، مانند مجاهدین و طالبان، به شکست انجامیده است و نتیجه معکوسی را برای پاکستانی‌ها به ارمغان آورده است.

علی‌رغم ادعای برادری و دوستی، ارتش پاکستان هیچ‌گاه با اداره آقای کرزی همکاری کامل و صادقانه انجام نداد. با این‌که حکومت بعد از طالبان توسط یک پشتون رهبری شد؛ اما رژیم آقای کرزی همواره از دید پاکستانی‌ها به‌عنوان مخالف پاکستان و طرفدار هند قلمداد شد. برعکس، پاکستان بر تجهیز و پناه‌دادن به رهبران طالبان در درون پاکستان ادامه داد. پالیسی‌سازان آن کشور معتقد بودند که در صورت خروج آمریکایی‌ها از افغانستان و برای مقابله باجبهه احتمالی هند و افغانستان، به شریک استراتژیکی مانند طالبان نیاز دارند. این نوع دیدگاه و بازی پاکستان، تضاد ریشه‌ای را میان رژیم کرزی و نهادهای امنیتی پاکستان به وجود آورده بود.

زمانی که اشرف غنی در سال ۲۰۱۴ رئیس‌جمهور افغانستان شد، کابل قدم‌های بزرگی در تغییر پالیسی موجود و چگونگی تعامل با پاکستان برداشت. ترک سیاست مخالفت و تنش و رونماشدن تغییرات اساسی در چارچوب روابط افغانستان و پاکستان، امیدهای زیادی را در بهبود روابط دو کشور خلق کرد. آقای غنی از اظهار نظرهای منفی در قبال آی‌اس‌آی و حمایت آن‌ها از طالبان و نیز انتقاد از سازمان‌های تروریستی مخالف هند، مانند لشکر طیبه، ابا و ورزید. بروز این تحولات موجب شد که رئیس‌ارتش پاکستان، راحیل شریف، و رئیس استخبارات آن کشور، رضوان اختر، راهی کابل شوند. بازدید غنی از مقر فرماندهی ارتش پاکستان در راولپندی در نوامبر ۲۰۱۴، بسیاری را در هندوستان متعجب و شگفت‌زده کرد (The Hindu, April 24, 2015). به‌دلیل نفوذ گسترده چین بر روی پاکستان، آقای غنی از آن کشور نیز خواست تا افغانستان را در پروسه صلح کمک و یاری رساند. آقای غنی در جریان دیدارش از چین، برخلاف کرزی که هند را شریک امنیتی افغانستان می‌دانست، اعلام کرد که هند همکار افغانستان در عرصه امنیتی نیست؛ بلکه صرفاً فراهم‌کننده کمک برای افغانستان محسوب می‌شود (The Telegraph, March 5, 2015).

گذشت زمان، آقای غنی را به این باور رساند که ابزارهای لازم را برای تغییر رفتار پاکستانی‌ها که بسیاری انتظار آن را می‌کشند، در دست ندارد. علی‌رغم تماس‌های دیپلماتیک، روابط دوجانبه روز به روز تلخ‌تر شد. این امر موجب شد که آقای غنی ناامیدی خود را از پاکستان جهت متقاعد کردن طالبان برای مذاکره با دولت افغانستان آشکارا بیان نماید. رئیس‌جمهور غنی تا جایی پیش رفت که پاکستان را برهم‌زننده صلح و امنیت در منطقه خواند. آقای غنی در آگست ۲۰۱۵ ابراز داشت: «پاکستان هنوز جایی برای گردهمایی و سازمان‌دهی مزدورانی است که هر از گاهی

برای ما پیام جنگ می‌فرستند... و کارخانه‌جات بمب‌سازی که شهروندان بی‌گناه ما را هدف قرار می‌دهند و شهید می‌کنند نیز همانند گذشته در آن‌جاست.» (Ghani, 2015). آقای غنی در اپریل ۲۰۱۶ و در سخنرانی خود در پارلمان افغانستان، از پاکستان خواست به جای آوردن طالبان پای میز مذاکره، با آن‌ها بجنگد و نابودشان کند. این سخنرانی با حمله گروهی طالبان به کابل همزمان بود که در نتیجه آن، تعداد شصت نفر از شهروندان افغانستان کشته شدند. غنی در ادامه صحبت‌هایش افزود: طالبانی که در پناه‌گاه‌هایشان در پشاور و کوئته به سر می‌برند، «دشمنان افغانستان هستند که خون هم‌وطنان‌شان را به زمین می‌ریزند.» (Ghani, 2016). هم‌چنین، سرور دانش، معاون دوم ریاست جمهوری افغانستان، در نطق خود در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، در سپتامبر ۲۰۱۶، از پاکستان به جهت آموزش و حمایت مالی گروه‌هایی مانند طالبان و شبکه حقانی و پناه‌دادن به گروه‌های تروریستی، شدیداً انتقاد کرد (Tolonews, September 22, 2016).

در ماه دسامبر ۲۰۱۶ و در ششمین کنفرانس در سطح وزرای قلب آسیا-پروسه استانبول در شهر امریت سر هند، آقای غنی پاکستان را مورد حمله شدید قرار داد. هنگامی که سرتاج عزیز، مشاور سیاست خارجی پاکستان، کمکی ۵۰۰ میلیون دلاری برای بازسازی افغانستان پیشنهاد کرد، آقای غنی ابراز داشت مادامی که پاکستان از تروریست‌ها حمایت کند، پذیرش هیچ کمکی از جانب آن کشور برای افغانستان قابل قبول نیست. اشرف غنی با گفتن این جمله «که این مبلغ بهتر است برای جلوگیری از تروریست‌ها به مصرف برسد؛ زیرا بدون صلح هیچ کمکی نمی‌تواند مؤثر باشد»، هیأت پاکستانی را بیش‌تر شرمند ساخت (First post, December 5, 2016). حکومت افغانستان شدیداً از پاکستان انتقاد می‌کند و تأکید دارد که وجود پناه‌گاه‌های تروریستی در خاک آن کشور، شورشیان اسلام‌گرا را قادر ساخته است تا عملیات تروریستی خود را در خاک افغانستان تداوم ببخشند.

۲. روابط دوجانبه هند-افغانستان

رابطه عمیق پاکستان با طالبان و مخالفت شدید هند با این رابطه، دهلی جدید را از معادلات افغانستان در اواخر ۱۹۹۰ دور نگهداشت. با سقوط رژیم طالبان و با استفاده از فرصت سرکوب شورشیان توسط ایالات متحده، هند توجه عمده خود را بر استفاده از قدرت نرم متمرکز کرد. با در نظر داشت حساسیت پاکستان، هند واضح ساخت که هیچ برنامه‌ای برای حضور نظامی در

افغانستان ندارد. هندی‌ها به درستی درک کردند که با حضور نظامی‌شان در افغانستان جنگ را سخت‌تر خواهند کرد و به پاکستان این اجازه را خواهند داد تا با استفاده از طالبان، هندی‌ها را گوشت دم توپ سازند. اسلام‌آباد با اعتقاد بر ایدئولوژی جافتاده دشمنی با هند و پنداشتن افغانستان به عنوان عمق استراتژیک، نقش هندی‌ها را در پروژه‌های بازسازی و توسعه‌ای در افغانستان شدیداً تحت تأثیر قرار داده است. در همین راستا، همواره مراکز دیپلماتیک، مهندسان و کارگران خدماتی هندی در سراسر افغانستان، هدف طالبان مسلح قرار گرفته‌اند (South Asian Terrorism Portal, 2017). برای مقابله با این تهدیدات، دهلی نو شبه‌نظامیان آموزش دیده برای کابل و کنسولگری‌هایش در جلال‌آباد، مزارشریف، قندهار و هرات، به استخدام گرفته است (The Indian Express, October 1, 2016). قابل یادآوری است که کابل یک شریک امنیتی و استراتژیک بسیار مهم برای دهلی نو به حساب می‌آید و منافع مشترک، مانند مبارزه با تروریسم و تلاش برای ثبات دموکراتیک، رابطه دو کشور را بیش از پیش قوی‌تر کرده است.

بعد از پروسه انتخابات طولانی و پرچالش ریاست جمهوری در سال ۲۰۱۴، در نهایت توافق‌نامه تقسیم قدرت میان دو طرف اصلی انتخابات، آقایان عبدالله عبدالله و اشرف غنی، به امضا رسید. این کار، تقابل برآمده از نتایج جنجالی انتخابات را از بین برد و موجب ایجاد حکومت وحدت ملی در سپتامبر همان سال شد. در توافق به دست آمده، آقای غنی رئیس جمهور و عبدالله عبدالله عهده‌دار ریاست اجرایی حکومت وحدت ملی شد. در مراسم تحلیف حکومت جدید، معاون ریاست جمهوری هند، آقای حمید انصاری، اشتراک کرد (Radio Free Europe, Radio Liberty, September 29, 2014). متعاقب آن، عبدالله عبدالله در مارچ ۲۰۱۵ از هند دیدار کرد و در کنفرانسی که به همت «اندیا تودی» برگزار شده بود نیز حاضر شد. با تأیید این که هند یکی از حامیان سخاوتمند افغانستان است، آقای عبدالله ابراز داشت: «هند باید به افغانستان به عنوان یک دوست دائمی نگاه کند.» (India Today, March 13, 2015). هم‌چنان، عبدالله در پاسخ به نگرانی هندی‌ها در مورد گرم‌گیری اسلام‌آباد و کابل در دوره حکومت وحدت ملی، اظهار داشت که تعامل افغانستان و پاکستان منجر به قربانی شدن روابط افغانستان با هند نخواهد شد.

رئیس جمهور غنی در اپریل ۲۰۱۵ و طی یک دیدار رسمی به هند سفر کرد. بعد از سفر

رسمی ایشان به چین در اکتوبر ۲۰۱۴، سفر کنونی از سوی محافل هندی پراهمیت خوانده شد. از آنجا که سفر رئیس جمهور افغانستان به هند با تأخیر انجام می‌شد، این تأخیر با گمانه‌زنی‌هایی در هند همراه شده بود. تعویض جایگاه هند با کشور دیگر در سیاست خارجی افغانستان و خداحافظی با رویکرد گرم و صمیمی آقای کرزی در قبال هند، از نمونه‌های این گمانه‌زنی‌ها بود. در همان زمان، «راکش سود»، سفیر پیشین هند در افغانستان، نوشت که سیاست چین-پاکستان غنی نباید موجب نگرانی عمیق هندی‌ها شود. به باور او، این سیاست‌ها نمی‌توانند حسن نیت افغان‌ها نسبت به هند، که در یک دهه گذشته شکل گرفته است، را کمرنگ کند. در این نوشته، آقای سود از حکومت مودی خواست «تا به گسترش بندر چابهار در سواحل ایران که مسیر بدیل برای دسترسی به افغانستان و آسیای مرکزی محسوب می‌شود، سرعت ببخشد.» (The Hindu, April 27, 2015). هم‌چنان، «سی راجا موهان»، یکی از آگاهان مهم سیاسی هند، اظهار داشت: «در صورتی که غنی هیچ انتخابی غیر از تمرکز بر استراتژی «نخست پاکستان» نداشته باشد، هند نیز هیچ گزینه‌ای برای بازی نخواهد داشت؛ مگر این که صبر کند تا برآیند تعامل کابل با راولپندی چه خواهد شد.» (The Indian Express, April 27, 2015). واضح بود که چشم‌انداز مصالحه میان اسلام‌آباد و کابل، نتایج مثبت را به همراه نخواهد شد؛ زیرا در بدل توافق سیاسی با طالبان، خواست اصلی ارتش پاکستان از افغانستان، اطاعت کامل از اسلام‌آباد بود.

در جریان گفت‌وگوهای آقای غنی با رهبران سیاسی هند، مباحث روی همکاری و کمک به سکتورهای مختلف، مانند صحت، آموزش، زراعت، مدیریت حوادث، برق و انرژی و نیز مدیریت انتخابات، متمرکز بود. به علاوه، هردو جانب «از مصمم بودنشان جهت کار مشترک و همگام با جامعه جهانی برای نابودی و شکست هر نوع از اشکال تروریسم» یاد کردند. هم‌چنین، دو طرف از جامعه جهانی خواستند تا لانه‌ها و پایگاه‌های اصلی تروریستان را که تهدیدی برای منطقه و جهان محسوب می‌شوند، به صورت اساسی مدنظر قرار دهد (Ministry of External Affairs, 2015). افزون بر آن، سفارت افغانستان در دهلی نو، برقراری رابطه خواهری میان شهرهای هند و افغانستان را به جانب هند پیشنهاد کرد. این پیشنهاد برقراری رابطه خواهری میان شهرهای دهلی-کابل، بمبئی-قندهار، اجمر شریف-هرات، حیدرآباد-جلال‌آباد، احمدآباد و اسدآباد و نیز ایالت آسام و ولایت هلمند می‌شد (The Diplomat, September 16, 2015).

نخست‌وزیر هند، نرندرا مودی، در یک سفری اعلان نشده، در دسامبر ۲۰۱۵ از کابل بازدید

کرد. این اولین سفر آقای مودی به افغانستان بعد از نخست‌وزیر شدنش بود. نخست‌وزیر قبلی هند، آقای «مان موهان سینگ»، در سال‌های ۲۰۰۵ و ۲۰۱۱ از افغانستان دیدار کرده بود. در طول این سفر، آقای مودی از دو ابتکار عمل هندی‌ها در افغانستان رونمایی کرد. این دو، شامل افتتاح ساختمان پارلمان افغانستان و نیز تحویل‌دهی چهار هلیکوپتر میگ ۲۵ به دولت افغانستان بود. در اختیار گذاشتن هلیکوپترها، نشان از تغییر موضع هندی‌ها در ارائه امکانات تهاجمی نظامی به افغانستان محسوب می‌شد. هند تحت رهبری مودی، تردید قبلی خود را کنار گذاشت که به موجب آن، تنها به کمک‌های نظامی غیر کشنده، مانند هواپیماهای حمل‌ونقل و آموزشی، به افغانستان بسنده می‌شد (The Hindu, December 25, 2015). بر اساس اعلامیه مشترک، دو طرف «توافق کردند که به گروه‌ها و افرادی که برای مردم افغانستان خشونت می‌آفرینند و با استفاده از خشونت و ترور برای حکومت افغانستان چالش ایجاد می‌کنند، اجازه نخواهند داد تا هیچ‌یک از قلمرو افغانستان را تحت کنترل خود درآورند و یا هم در آنجا اعاده نفوذ نمایند.» هم‌چنان، دو طرف به توافق رسیدند تا اولین جلسه شورای همکاری استراتژیک را در سطح وزرای خارجه و نیز جلسات چهار گروه مشترک کاری را در اوایل ۲۰۱۶ برگزار کنند (Ministry of External Affairs, 2015).

در ادامه بازدیدها، رئیس اجراییه افغانستان، عبدالله عبدالله، از ۳۱ جنوری تا ۴ فبروری از هند دیدار کرد. در جریان این سفر، روی مسائل دوجانبه، منطقه‌ای و جهانی به‌ویژه وضع امنیتی و پروسه مصالحه افغانستان، بحث صورت گرفت. هم‌چنین، یک تفاهم‌نامه معافیت از ویزا برای دارندگان پاسپورت دیپلماتیک میان دو کشور به امضا رسید. طی یک مصاحبه، آقای عبدالله بیان داشت که «هند را از جریان هرگونه پیشرفت» در مصالحه با طالبان آگاه کرده است (The Hindu, February 4, 2016). هم‌چنان، به تاریخ ۲ فبروری ۲۰۱۶، آقای عبدالله در کنفرانس ضد تروریسم در شهر جیبور هند سخنرانی کرد.

جهت تعمیق روابط، آقای مودی در جون ۲۰۱۶ از شهر تاریخی هرات در غرب افغانستان بازدید کرد و همراه با اشرف غنی، بند دوستی هند و افغانستان، مشهور به بند سلما، را افتتاح کرد. این دومین سفر مودی به افغانستان در ظرف شش ماه بود. با تأکید بر تعهد هند در صلح و توسعه افغانستان، مودی گفت: «هندوستان هرگز شما را فراموش و یا پشت به شما نخواهد کرد، دوستی با شما مایه مباحث است و برآورده کردن آرزوی شما وظیفه ماست.» (The Hindu, June)

5, 2016). هم‌چنین، در جریان همین سفر، عالی‌ترین مدال غیر نظامی امیر امان‌الله خان از جانب حکومت افغانستان به آقای مودی تفویض شد و اهمیت روابط هند و افغانستان را برجسته‌تر کرد. در سخنرانی افتتاحیهٔ بند سلما، نخست‌وزیر هند به سخنان مهم صوفی خواجه معین‌الدین چشتی اشاره کرد که در هرات تولد و در اجمر مدفون شد. مودی بیان داشت که «خواجه معین‌الدین چشتی گفته است که آدمی باید محبتش خورشیدوار، سخاوتش همانند دریا و مهمان‌داری‌اش زمین‌گونه باشد.» (Times of India, June 4 2016). افتتاح بند سلما و نیز عملیاتی شدن بندر چابهار به افغانستان این امکان را می‌دهد تا از فرصت‌های پیش‌آمده برای توسعه و انکشاف استفاده نماید. از آن‌جا که پاکستانی‌ها اجازهٔ حمل هیچ کالای هندی را از طریق زمین به افغانستان نمی‌دهند، دو کشور هند و افغانستان روی راه‌های بدیل مانند کریدور هوایی که از جون ۲۰۱۷ آغاز شده است و نیز بندر چابهار کار می‌کنند. در اکتوبر ۲۰۱۷، نخستین محمولهٔ کمکی گندم هندوستان به حجم ۱۳۰۰۰۰ تن از مبدأ بندر دریایی کاندلا در هند به مقصد افغانستان و از طریق بندر چابهار بارگیری شد. این کار، اولین مبادلهٔ تجاری میان افغانستان و هند بود که توانسته بود از طریق مسیر بدیل و بدون نیاز به پاکستان انجام پذیرد. در رابطه با اهمیت این کار، «سوشما سواراج»، وزیر خارجهٔ هند، گفت: «که گندم بارگیری‌شده هدیه‌ای از جانب مردم هند به برادران افغان‌شان است». او اضافه کرد که «این امر، آغازی برای یک سفر مشترک ما برای تحقق‌بخشیدن به آرزوی اتصال همه‌جانبه از فرهنگ به بازرگانی، از سنت به تکنولوژی، از سرمایه‌گذاری به تکنولوژی معلوماتی، از خدمات به استراتژی و از مردم به سیاست محسوب می‌گردد.» (The Indian Express, October 30, 2017).
تأسیس ۱۳۹۴

همزمان با دیدار غنی از دهلی جدید در سپتامبر ۲۰۱۶، مودی از اعطای کمک یک میلیارد دلاری هند به افغانستان خبر داد که این نشان از رشد فزایندهٔ علاقه‌مندی و نفوذ هند در افغانستان دارد. دیدار غنی از هند در اکتوبر ۲۰۱۷ در بخش‌های قبلی بحث شد. باید گفت که گفت‌وگوها در سطوح عالی میان افغانستان و هند با تعامل میان وزرا، مقامات نظامی و نمایندگان جامعهٔ مدنی دو کشور همراه بوده است. روابط و تعامل این چینی، پیامی واضح به اسلام‌آباد خواهد فرستاد که مخالفت‌های عجیب و غریب آن کشور با همکاری افغانستان و هندوستان راه به جایی نخواهد برد و دو کشور را از تعمیق همکاری‌ها باز نخواهد داشت.

۳. کمک‌های هند برای بازسازی افغانستان

هندوستان رویکرد قدرت نرم را با تمرکز بر برنامه‌های بازسازی و توسعه در افغانستان پساطالبان در پیش گرفت. اعمار پارلمان افغانستان و تمویل مالی بند دوستی افغان- هندوستان، دو پروژه بزرگ و ملموسی هستند که توسط دهلی نو پشتیبانی و حمایت شده است. کمک هندوستان به بازسازی لینک‌های هوایی، نیروگاه‌های برق و سرمایه‌گذاری در بخش‌های صحت و معارف نیز گسترش یافته است. هم‌چنان، هند در امر آموزش کارمندان اداری، دیپلمات‌ها و پرسنل پلیس کمک می‌کند. با توجه به ارتباطات تاریخی، هندوستان همواره با مردم افغانستان با گشاده‌رویی رفتار کرده و همکاری در عرصه‌های مختلف را تسهیل بخشیده است. سالیانه هزاران شهروند افغانستان برای امور پزشکی، سیاحتی و تحصیلات به هند سفر می‌کنند؛ حتی رئیس‌جمهور قبلی افغانستان، حامد کرزی، برای ولادت سومین فرزندش، شفاخانه هند را انتخاب کرد (Times of India, March 7, 2014). هم‌چنان، هند ارتباطات مخابراتی افغانستان را از طریق ماهواره‌های خود میسر کرده است. با این‌که هند اذعان می‌کند که کمک‌های دهلی جدید به کابل برای توسعه زیرساخت‌ها و ارتقای ظرفیت آن کشور به مصرف می‌رسد؛ اما الزامات ژئوپولیتیکی علت اصلی این اقدامات به حساب می‌آید.

هندوستان دو هدف عمده استراتژیک را در عقب کمک‌ها به افغانستان دنبال می‌کند: اول، این کشور نمی‌خواهد که اسلام سیاسی بنیادگرا که خود را در وجود طالبان نشان داد، دوباره ظهور کند. دوم، هندوستان نمی‌خواهد که پاکستان به عمق استراتژیک خود در افغانستان دست یابد تا از این رهگذر به منافع امنیتی هند صدمه وارد کند. در همین راستا، هردو ملت هند و افغانستان همکاری‌های نظامی و استراتژیک جهت مقابله با بنیادگرایان و تروریست‌ها را روی دست گرفته‌اند. سیاست عدم مداخله هند در امور افغانستان، امتیازات سیاسی خوبی را برای این کشور به ارمغان آورده است. نظرسنجی‌ها نشان می‌دهد که در مقایسه با سایر کشورها، مردم افغانستان نسبت به هند ذهنیت مساعدتری دارند.

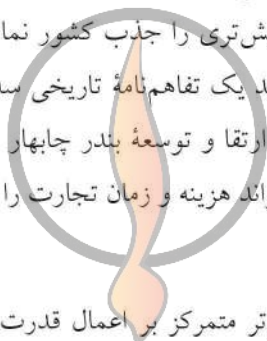
تشدید همکاری غیر نظامی را می‌توان در رشد تجارت و سرمایه‌گذاری میان دو کشور مشاهده کرد. افغانستان یک کشور محصور به خشکی است و برای دستیابی به دریا همواره به بندر کراچی پاکستان وابسته بوده است. این امتیاز به اسلام‌آباد، نفوذ قابل ملاحظه‌ای را داده است تا هرازگاهی کابل و حکومت افغانستان را تحت فشار قرار دهد. اما با همکاری هند و

عملیاتی شدن شاهراه ۲۳۵ کیلومتری دلارام- زرنج و اتصال ولایت نیمروز به بندر چابهار ایران، شرایط تغییر کرد و تهدید پاکستان دیگر سازنده نیست. «این پروژه، کریدور جدید حمل و نقل را ایجاد کرد و انحصار پاکستان را بر تجارت دریایی افغانستان خاتمه بخشید.» (Barfield, 2010) شاهراه زرنج- دلارام، مرز ۷۷ جنوب شرقی افغانستان را با ۱۶ ولایت از ۳۴ ولایت افغانستان متصل می‌سازد که از هرات، قندهار، غزنی، کابل، مزارشریف شروع و تا ولایت گورنو- بدخشان تاجیکستان ادامه می‌یابد. علاوه بر این، «این شاهراه کریدور ترانسپورتی شمال- جنوب را به وجود آورده است که شبه‌قاره هند را به آسیای مرکزی منحصر در خشکی وصل می‌کند. این زیرساخت جدید، افغانستان را قادر می‌سازد تا از طریق ایران به دریای عمان دسترسی پیدا کند. ضمن ارتقای پتانسیل افغانستان، این طرح به کابل اجازه می‌دهد تا از راه تجارت با قدرت‌های دیگر، مانند هند، سرمایه‌گذاری‌های بیشتری را جذب کشور نماید.» (Foreign Policy, Feb-ruary 5, 2016). در ماه می ۲۰۱۶، هند یک تفاهم‌نامه تاریخی سه‌جانبه را با ایران و افغانستان به امضا رسانید. هدف این تفاهم‌نامه، ارتقا و توسعه بندر چابهار و ایجاد کریدور ترانسپورتی- تجاری از طریق افغانستان بود که می‌تواند هزینه و زمان تجارت را با اروپا کاهش دهد (Hindu-stan Times, May 24, 2016).

نقش هندوستان در افغانستان بیش‌تر متمرکز بر اعمال قدرت نرم است. از سال ۲۰۰۱ تا اکنون، تعهد دهلی نو برای توسعه افغانستان، از مرز سه میلیارد دلار فراتر رفته است. هند هم‌چنان توافق کرده است تا کمک‌هایش را به وزارت دفاع ملی و نیروهای امنیتی افغانستان گسترش دهد تا «بتواند در مبارزه با تروریسم، جرایم سازمان‌یافته، قاچاق مواد مخدر و پول‌شویی موفق‌تر عمل کند.» (Ministry of External Affairs, 2017). از آن‌جا که دو کشور هند و آمریکا درک کرده‌اند که بدون حمایت‌های قوی نظامی بیرونی به کابل، کارهای توسعه‌ای ناپایدار خواهد بود، به نظر می‌رسد که همکاری امنیتی بخشی از روابط هند و افغانستان را تشکیل خواهد داد.

علاوه بر آن، حکومت مودی ۱۱۶ پروژه توسعه اجتماعی با میزان تأثیرگذاری بالا را در ۳۱ ولایت افغانستان روی دست گرفته است. این تصمیم در دیدار خانم سوشما سواراج، وزیر خارجه هند، و آقای صلاح‌الدین ربانی، وزیر خارجه افغانستان، به تاریخ ۱۱ سپتامبر ۲۰۱۷ گرفته شد. این سرمایه‌گذاری‌ها در عرصه‌های آموزش، صحت، زراعت، آبیاری، آب آشامیدنی، انرژی تجدیدپذیر، مقابله با سیلاب، برق آبی، ورزش و زیرساخت‌های اداری خواهد بود (Ibid). هدف

بنیاد اندیشه

هند، افزایش ظرفیت دولت افغانستان و نیروهای امنیتی آن کشور است تا در جنگ با طالبان و داعش با توانایی بیش‌تر و بهتر عمل کنند. همکاری‌های هند در راستای نیازمندی‌های دولت افغانستان و جامعه جهانی می‌باشد.

۴. هندوستان و پالیسی جدید ترامپ در قبال افغانستان

جنگ افغانستان که از سال ۲۰۰۱ آغاز شده است، طولانی‌ترین نبرد خارجی است که آمریکایی‌ها را به خود مشغول کرده است. تا به حال، نبرد افغانستان بالغ بر ۸۰۰ میلیارد دلار هزینه مالی و ۲۴۰۰ کشته هزینه انسانی را روی دست امریکایی‌ها گذاشته است (The Hindu, August 28, 2017). پالیسی جدید رئیس‌جمهور دونالد ترامپ در قبال افغانستان، تأکیدات و جزئیات تازه‌ای را دارا می‌باشد. حین اعلام پالیسی، ترامپ در مورد سیاست پناه‌دادن و پرورش‌دادن طالبان و شبکه مخوف حقانی، به پاکستانی‌ها هشدار داد. او گفت: «از آغاز، ما میلیاردها دلار را به پاکستانی‌ها کمک کرده‌ایم؛ اما در مقابل، آن‌ها به تروریستی پناه می‌دهند که ما در مقابل آن‌ها می‌جنگیم. این معادله باید تغییر کند و این امر به‌زودی اتفاق خواهد افتاد.» (Griffiths, 2017). یکی از عناصر مهم صحبت ترامپ که پاکستانی‌ها را تکان داد، دعوت او از هند برای افزایش نقش‌اش در افغانستان بود. او گفت: «ما از کمک‌های حایز اهمیت هند برای ثبات افغانستان قدردانی می‌کنیم. هند میلیاردها دلار از راه تجارت با آمریکا به‌دست می‌آورد و ما از آن‌ها می‌خواهیم که ما را در قضیه افغانستان، به‌ویژه در ارائه کمک‌های اقتصادی و توسعه‌ای، یاری رسانند.» (Ibid). از طرف محافل هندی، اعلام این پالیسی یک چرخش قابل توجه محسوب می‌شد؛ زیرا به دلیل ترس از جریحه‌دار شدن پاکستان، ایالات متحده آمریکا قبلاً طرفدار حضور کم‌رنگ هند در افغانستان بود. در دوران اداره رئیس‌جمهور اوباما، هند بخشی از مشکل در افغانستان محسوب می‌شد؛ حال آن‌که در پالیسی جدید ترامپ، دهلی نو بخشی از راه‌حل به حساب می‌آمد (Livemint, August 29, 2017).

پالیسی ترامپ در هندوستان و افغانستان و نیز توسط بخش‌هایی از مجامع آکادمیک و امنیتی هند و آمریکا به‌صورت مثبت دریافت شد. میان مقامات هندی داخل و خارج از حکومت، اجماع بزرگی وجود داشت که گویا پیامد پالیسی ترامپ برای هند بسیار مثبت خواهد بود. «راویش کمار»، سخن‌گوی وزارت خارجه هند، ضمن برجسته‌کردن نظرات ترامپ که به تکرار، خواستار

از بین بردن پناه‌گاه‌های تروریست‌ها در خاک پاکستان شده بود، اظهار داشت: «ما از جدیت رئیس‌جمهور ترامپ مبنی بر تشدید تلاش‌هایش جهت مقابله با پناه‌گاه‌های تروریست‌ها، قطع حمایت‌های بیرون‌مرزی از آن‌ها و نیز تلاش برای غالب‌شدن بر چالش‌ها در افغانستان استقبال می‌کنیم. او در ادامه افزود که هندوستان در بسیاری از این نگرانی‌ها و اولویت‌ها خود را با امریکا شریک می‌داند.» (The Hindu, August 22, 2017). در رابطه با درخواست ترامپ مبنی بر افزایش مساعی هند نسبت به افغانستان، کمار اظهار داشت که به دلیل دوستی سنتی میان دو کشور، دهلی جدید همکاری‌های خود را با کابل از خیلی سال‌ها قبل داشته است. او گفت: «ما ضمن حفظ دوستی دیرینه خود با مردم افغانستان، در ارائه کمک‌ها در عرصه بازسازی و توسعه‌ای ثابت‌قدم و پایدار بوده‌ایم و به این تلاش‌های خود در همکاری با سایر کشورها ادامه خواهیم داد.» (Ibid).

استراتژی ترامپ در قبال جنگ افغانستان با استقبال حکومت افغانستان نیز مواجه شد. افزایش تعداد نیروهای نظامی، مشروط‌شدن جدول زمانی برای خروج نظامیان امریکایی و افزایش فشار بر پاکستان از علت‌های رضایت‌مندی حکومت افغانستان بود. سخن‌گوی رئیس‌جمهور افغانستان عنوان داشت که «این اولین باری است که امریکایی‌ها با لحن صریح به پاکستان پیام می‌فرستند که یا سیاست کنونی را خاتمه دهید و یا منتظر پیامد منفی از سوی حکومت امریکا باشید.» (Bhattacharjee, 2017). رئیس‌جمهور غنی با بیان این‌که «همکاری میان امریکا و افغانستان در غلبه بر تروریسم قوی‌تر از همیشه است»، از «ترامپ و مردم امریکا به‌خاطر حمایت جدی آنان از تلاش‌های مردم افغانستان جهت رسیدن به خودکفایی و نیز از همکاری مشترک جهت رهایی منطقه از تهدید تروریسم تشکر کرد. رئیس‌جمهور غنی در دیدار اکتوبر ۲۰۱۷ اش از هندوستان، استراتژی جدید ترامپ را تغییردهنده بازی‌ای توصیف کرد که هدفش تأکید بر رویکرد منطقه‌ای مبارزه با تروریسم است (Office of the Afghanistan president, 2017)؛ اما رهبران سیاسی پاکستان و رئیس‌ارتش آن کشور با این پالیسی مخالفت کردند. شاهد خاقان عباسی، نخست‌وزیر پاکستان، ضمن بیان این‌که پاکستان پناه‌گاه تروریستان نیست، اضافه کرد که «پاکستان به هیچ‌کشوری اجازه نخواهد داد تا برای پیروزی در جنگ افغانستان، نبرد را به درون خاک پاکستان بکشاند.» عباسی با تکرار بر راه‌حل سیاسی قضیه افغانستان، تأکید بر جنبه‌های نظامی در استراتژی ترامپ را رد کرد. او اظهار داشت که استفاده از «راه‌حل نظامی برای حل

قضیه افغانستان نه در گذشته کارساز بوده و نه در آینده مؤثر خواهد بود.» (The News International, August 28, 2017). نظامیان پاکستان مدعی شدند که هرگونه مشارکت هند در افغانستان در ضدیت با منافع اسلام‌آباد قلمداد خواهد شد. آقای عباسی در یک سخنرانی خود در شورای روابط خارجی تا حدی پیشرفت که گفت پاکستان نمی‌خواهد که هندوستان هیچ‌گونه نقش سیاسی و یا نظامی در افغانستان داشته باشد (khaqan abbasi, 2017).

در جانب دیگر، در هفته اول اکتوبر، «جیمز متیس»، وزیر دفاع امریکا، در صحبت‌هایش در کمیته خدمات دفاعی کنگره اظهار داشت: قبل از این‌که اداره ترامپ به هرگونه اقدام مورد نیاز برای پایان‌بخشیدن به حمایت اسلام‌آباد از گروه‌های تروریستی توسل جوید، واشنگتن تلاش می‌کند برای آخرین بار با پاکستان در مورد قضیه افغانستان کار کند و نیت آن کشور را بیازماید (Economic Times, October 5, 2017). با اعلام سیاست ترامپ، هند تلاش می‌کند تا در راستای برنامه‌های امریکا نقش برجسته‌ای در افغانستان بازی کند. «ریکس تیلرسون»، وزیر خارجه امریکا، گفت: «به علاوه پاکستان، هند نیز بازیگر مهمی برای کمک به ایالات متحده امریکا در چگونگی دستیابی به افغانستان باثبات به حساب می‌آید تا نگذارد این کشور بار دیگر به‌عنوان یک بستر برای سازمان‌های تروریستی مبدل شود.» متیس ادامه داد که نقش هند در ارائه کمک‌های توسعه‌ای به افغانستان دارای اهمیت است. او این نقش را یک تعهد و دارای یک پیام روشن به طالبان و سایر عناصر مخرب دانست که ما هیچ‌جا نمی‌رویم. او بیان داشت: «ما تا زمانی این‌جا خواهیم ماند که شما (طالبان) ذهنیت و رفتار خود را تغییر دهید و تصمیم بگیرید که در رابطه با مصالحه با حکومت افغانستان وارد عمل می‌شوید.» (Outlook, October 19, 2017). هم‌چنین، متیس بیان داشت که امریکا هر کاری را برای کشاندن طالبان به پای میز مذاکره انجام خواهد داد؛ اما از پاکستان نیز انتظار دارد تا از تبدیل شدن خاک آن کشور به پناه‌گاه تروریستان ممانعت به عمل آورد. مایک پومپئو، رئیس سی‌آی‌ای، گفته است: گذشته و تاریخ حکم می‌کند که در رابطه با همکاری پاکستان با ایالات متحده جهت مقابله با تروریسم کم‌ترین انتظار را داشته باشیم (The Nation, October 21, 2017).

با تمرکز هند بر فعالیت‌های توسعه‌ای و زیرساختی، تردیدی نیست که این کشور به بازیگر محوری در قضیه افغانستان تبدیل شده است. قابل یادآوری است که فشارهای مضاعف بر هند برای گسترش فعالیت‌هایش در افغانستان وجود دارد.

۵. مانور ژئوپولیتیک منطقه‌ای

به دلیل تغییر در ژئوپولیتیک منطقه، تلاش‌های هند برای حفظ صلح و ثبات در افغانستان با محدودیت مواجه شده است. بزرگ‌ترین چالش از تغییر نیات استراتژیک روسیه و ایران نشأت می‌گیرد. دو کشوری که در دهه ۱۹۹۰ شریک فعال هند در مقابله با طالبان محسوب می‌شدند، اینک تلاش در تضعیف موقعیت آمریکا در افغانستان دارند. صحبت‌های خصمانه رئیس جمهور ترامپ بر ضد تهران و پیامدهای منفی آن بر توافق هسته‌ای را باید به نگرانی‌های هند افزود. تهران اکنون نه تنها مخالف تماس با طالبان نیست؛ بلکه در پرورش و گسترش این تماس‌ها تلاش دارد. روابط واشنگتن و مسکو نیز با تنش روبه‌روست و بعید به نظر می‌رسد تا در آینده نزدیک به حالت نرمال برگردد. از زمان حضور نظامی روسیه در سوریه، رئیس جمهور ولادیمیر پوتین، قدرت سخت این کشور را در جغرافیای مجاورت روسیه نیز نشان داده است. هم‌چنان در پی یک ادعای مبالغه‌آمیز مبنی بر تهدید داعش در افغانستان، رابطه روسیه و پاکستان در حال پاگرفتن است. همکاری‌های استراتژیک میان روسیه و ایران در جنگ سوریه، هم‌سویی دو کشور را در قضیه افغانستان قوت می‌بخشد و تلاش دهلی جدید برای تغییر این وحدت نظر بی‌نتیجه خواهد بود. وابستگی حیاتی اداره اشرف غنی به حمایت‌های مالی و نظامی آمریکا، جدایی آمریکا از مسکو و تهران، رشد فزاینده نفوذ طالبان در افغانستان، دوستی رو به رشد طالبان با روسیه و ایران و ظهور داعش، شرایط سیاسی در افغانستان را به شدت پیچیده‌تر کرده است.

تأسیس ۱۳۹۴

هر دو کشور روسیه و چین نسبت به رویکرد زورمحور آمریکا علیه پاکستان شاکی‌اند. بعد از اعلام پالیسی ترامپ در قبال افغانستان، یکی از سخن‌گویان وزارت خارجه چین در مقام دفاع از پاکستان گفت: «پاکستان در خط مقدم مبارزه با تروریسم هست. برای سال‌های متوالی این کشور قربانی‌ها و تلاش‌های مثبتی در مبارزه با تروریسم داشته است. اسلام‌آباد، همکاری‌های بسیار مهمی جهت پاسداری از صلح جهانی داشته و نیز نقش مثبتی در ثبات منطقه‌ای بازی کرده است.» (FM/PRC, 2017). نماینده ویژه رئیس جمهور روسیه، آقای ضمیر کابل‌اف، معتقد است که تهدید واقعی برای امنیت منطقه‌ای نه طالبان بلکه داعش و دولت اسلامی است. در واکنش به پالیسی ترامپ در مورد افغانستان، آقای کابل‌اف گفت: فشار بیش‌تر بر پاکستان فقط بی‌ثباتی در منطقه را افزایش می‌دهد و بس (Express Tribune, August 24, 2017). با این همه، تلاش دیپلماتیک مسکو برای متقاعد کردن پکن، جهت وارد کردن نام سازمان‌های تروریستی مستقر در

خاک پاکستان در قطع‌نامهٔ بریکس در شیامن^۱ چین، جنبهٔ مثبتی از سیاست خارجی متوازن روسیه در قبال جنوب آسیا را به نمایش می‌گذارد (Times of India, September 12, 2017). در یک اقدام مهم، جهت تعامل بیش‌تر با هندوستان، اخیراً آقای پوتین، کابل‌اف را برای مذاکره با «آجیت دووال»، مشاور امنیت ملی هند، و «اس جیشانکر»، دیپلمات ارشد وزارت خارجهٔ هند، فرستاد.

۶. هماهنگی دیپلماتیک

هند از افغانستان در تمام سطوح منطقه‌ای و چندجانبه حمایت دیپلماتیک کرده است. علی‌رغم بی‌میلی پاکستان، هند از عضویت افغانستان در سازمان همکاری‌های منطقه‌ای جنوب آسیا (سارک) حمایت کرد و در نشست دهلی جدید در سال ۲۰۰۷، کابل رسماً به‌عنوان جدیدترین عضو این سازمان پذیرفته شد. توافق‌نامهٔ همکاری استراتژیک در ۲۰۱۱ میان هند و افغانستان، تاریخی به حساب می‌آید. از زمان تجاوز شوروی به افغانستان در سال ۱۹۷۹ و به‌دنبال آن آغاز درگیری‌ها و خشونت‌های سیاسی، این اولین توافقی بود که افغانستان با یک کشور خارجی به امضا می‌رساند.

به تاریخ ۱۸ سپتامبر ۲۰۱۶، یکی از پایگاه‌های مهم ارتش هند در «یوری»، از توابع ایالت جامو و کشمیر، مورد حملهٔ تروریستان مستقر در خاک پاکستان قرار گرفت و در اثر آن ۱۹ نفر از سربازان هندی جان باختند. این حمله موجب شد تا روابط دو کشور هند و پاکستان تا مرحلهٔ فروپاشی نزدیک شود. دهلی جدید ضمن محکومیت پاکستان در سازمان ملل متحد، آن کشور را میزبان لیگ تروریستان خواند. در راستای حمایت دیپلماتیک از هندوستان برای تحریم نشست سازمان سارک که قرار بود در پاکستان برگزار شود، افغانستان، بنگلادش و بوتان نیز از شرکت در نشست سر باز زدند (Boone and Safi, 2017). این کار، ضربهٔ تحقیرآمیز و بزرگی برای پاکستان بود و موجب انزوای دیپلماتیک این کشور در جنوب آسیا شد. میزان تأثیرگذاری انتقاد وزارت خارجهٔ افغانستان از پاکستان بیش‌تر بود. وزارت خارجهٔ افغانستان در اعلامیه‌اش گفته بود: «افزایش سطح خشونت و جنگ ناشی از تروریسم تحمیلی بر افغانستان، سرقوماندان قوای مسلح و رئیس‌جمهور افغانستان، جلالت‌مآب اشرف غنی، را بیش از حد به خود مشغول کرده است و به همین دلیل از شرکت در نشست سارک در اسلام‌آباد معذور است.» (Ibid).

1. Xiamen City.

در دسامبر ۲۰۱۶ و در کنفرانس قلب آسیا- پروسه استانبول که با محوریت افغانستان و در شهر امریت سر هند برگزار شده بود، نخست‌وزیر مودی و رئیس‌جمهور اشرف غنی، به صورت مشترک پاکستان را نسبت به حمایت و پناه‌دادن به تروریست‌ها نکوهش کردند. در افتتاحیه جلسه، آقای مودی تأکید کرد که «تروریسم و بی‌ثباتی القاشده از بیرون، بزرگ‌ترین تهدید برای صلح، ثبات و خوشبختی افغانستان است. افزایش خشونت‌های تروریستی تمام منطقه را به خطر انداخته است. حمایت کلامی از صلح در افغانستان کافی نیست؛ بلکه باید این حمایت با اقدام قاطع همراه باشد. این اقدام قاطع نه تنها علیه تروریست‌ها، بلکه علیه کسانی نیز باشد که آن‌ها را حمایت مالی می‌کنند، آموزش می‌دهند و برای‌شان پناه‌گاه فراهم می‌کنند.» (Basu, 2016). بدون شک، این گفته متوجه پاکستان بود که از طالبان افغانستان حمایت می‌کند. با تأکید بر صحبت‌های آقای غنی، آقای مودی اضافه کرد: «عدم اقدام بر ضد تروریسم در افغانستان و در منطقه ما، تروریستان و حامیان آن‌ها را تشویق بیش‌تر خواهد کرد.» مودی هم‌چنان از «پروسه صلح به رهبری افغان‌ها، با مالکیت افغان‌ها و در کنترل افغان‌ها» حمایت کرد. ریاست اجلاس امریت سر، قلب آسیا، را هردو کشور افغانستان و هند به صورت مشترک به عهده داشتند. گفتنی است پروسه استانبول- قلب آسیا برای کمک به صلح و ثبات در افغانستان و در سال ۲۰۱۱ در شهر استانبول ترکیه به وجود آمد.

آمریکا در راستای به ثمر رساندن پالیسی جدید خود در قبال افغانستان، هماهنگی استراتژیک خود را با هند افزایش داده است. اظهار نظر جیمز متیس، وزیر دفاع امریکا، در مورد کریدور اقتصادی پاکستان- چین (CPEC) که بخشی از طرح یک کمربند و یک جاده چین محسوب می‌شود، نشان از تأیید موضع هند در رابطه با CPEC و داشتن ملاحظات خاص ایالات متحده در این مورد می‌باشد. زمانی که آقای متیس در جلسه پاسخ‌گویی کمیته خدمات نیروهای مسلح مجلس سنا سخن می‌گفت، اظهار داشت: «در عصر جهانی شدن، کمربندها و جاده‌ها وجود دارند؛ بنابراین، هیچ ملتی نباید خود را در موقعیتی قرار دهد که یک کمربند و یک جاده را بر دیگران دیکته کند.» او ادامه داد: «گفته شده است که طرح یک کمربند و یک جاده از مناطق مورد مناقشه عبور می‌کند و این خود صدمه‌پذیر بودن طرحی را نشان می‌دهد که حالت دیکته‌ای داشته باشد.» (The Hindu, October 4, 2017). متیس هم‌چنان افزود: «قابل یادآوری است که هند طرح بلندپروازانه جاده ابریشم چین را «تجاوز به حاکمیت ملی و تمامیت ارضی» خود قلمداد می‌کند

که از مناطق گیلگیت- بالتستان در کشمیر تحت اشغال پاکستان عبور می‌کند (The Hindustan Times, May 16, 2017).

زمانی که رکس تیلرسون، وزیرخارجۀ آمریکا، در هفته آخر اکتوبر ۲۰۱۷ در دهلی جدید فرود آمد، رئیس جمهور اشرف غنی سرگرم دیدار از هند و مهمان نردرا مودی در پایتخت این کشور بود. این خود بیانگر هماهنگی قابل توجه میان سه کشور آمریکا، هند و افغانستان بود تا به پاکستان بفهمانند که معادلات منطقه‌ای در حال تغییر است. دیدارهای غنی و تیلرسون درست زمانی انجام می‌شد که آقای ترامپ نقش هند را در افغانستان برجسته کرده بود (The Hindu, October 28, 2017). جدیداً بار دیگر پاکستان اجازه انتقال کالاهای هندی از طریق زمینی به افغانستان را رد کرده است. با آزاردهنده خواندن ممنوعیت تجارت زمینی میان هند و افغانستان، رئیس جمهور غنی نیز پیوسته گفته است که کابل نیز دسترسی پاکستان به آسیای مرکزی را قطع خواهد کرد. آقای غنی در سفر اخیر خود به هند گفت: در صورتی که پاکستان اجازه اتصال افغانستان و هند را از راه زمینی ندهد، کابل نیز شامل شدن [پاکستان را] در کریدور اقتصادی چین و پاکستان (CPEC) نخواهد پذیرفت. هم‌چنین، غنی تا جایی پیش رفت که به پاکستان اخطار داد و گفت: اگر پاکستان دسترسی افغانستان را به نقاط مرزی «واگا» و «آتاری» هند فراهم نکند، کابل نیز دسترسی اسلام‌آباد را به بازارهای آسیای مرکزی با محدودیت مواجه خواهد ساخت (Outlook, October 25, 2017). هم‌چنین، آقای غنی ضمن رد گمانه‌زنی‌های پاکستان مبنی بر اتحاد هند و افغانستان علیه پاکستان، اظهار داشت: هیچ قرارداد سری و مخفی میان کابل و دهلی نو وجود ندارد و هیچ تأسیسات مخفی هند نیز در افغانستان نیست. او هم‌چنین گفت: «از طریق افغانستان هیچ‌گونه فعالیت بی‌ثبات‌سازی در قبال کشورهای همسایه آن‌هم در تباری آشکار و یا پنهان با کدام کشوری خارجی انجام نمی‌پذیرد.» (Ibid).

نتیجه‌گیری

از آن‌جا که روایت هویت ملی پاکستان بر اسلام بنا نهاده شده است، زمامداران پاکستانی در مورد تعهد پاکستان بر مفهوم پان‌اسلام‌گرایی پایبند هستند. بدون تغییر اساسی در ایدئولوژی اصلی خویش، بعید به نظر می‌رسد تا پاکستان جهادگرایی را رها کند؛ بنابراین، هرگونه انتظار تحول بنیادی در رفتار استراتژیک پاکستان بیهوده خواهد بود. باور عمیق بر ماهیت درهم‌آمیخته

تهدید هند و افغانستان جهت تضعیف دولت پاکستان، گفتمان ثابت نظامی پاکستان است. بزرگ‌ترین چالش در این جاست که پاکستان روابط خود با افغانستان را از دریچه روابطش با هندوستان می‌بیند. نظامیان پاکستان به داشتن قدرت و تو در روابط کابل و دهلی نو قایل‌اند که افغان‌ها به هیچ‌وجه زیر بار آن نخواهند رفت. تغییر این وضع نیازمند بیرون‌شدن سیاست‌گذاری از دستان نظامیان آن کشور است. باور به این‌که ورود چینی‌ها به قضیه افغانستان در نهایت باعث ایجاد فشار پکن بر اسلام‌آباد جهت قطع رابطه سازمان‌های امنیتی آن کشور با تروریست‌ها خواهد شد نیز غلط از آب درآمد.

پیشنهادات

موقعیت ژئواستراتژیک پاکستان سبب شده است تا ایالات متحده روابط دوستانه خود را با آن کشور حفظ کند. آجندای امریکا مبنی بر خروج از افغانستان با همکاری پاکستان، در واقع به اسلام‌آباد کمک کرده است تا به یک بازیگر مهم در افغانستان مبدل شود. اما اداره ترامپ نظر متفاوتی را در رابطه با نقش پاکستان ابراز کرده است. با این‌که پاکستان تا هنوز در محاسبات آمریکایی‌ها با اهمیت خوانده می‌شود؛ ولی به دلیل محدودیت‌های ساختاری در قابلیت کنونی پاکستان، جهت حل معضل افغانستان، اسلام‌آباد به‌عنوان عنصر کلیدی در استراتژی جدید ترامپ باقی نمانده است. اداره جدید امریکا، هند را به‌عنوان شریک بلندمدت خود در حفظ ثبات در افغانستان اعلام کرده است. فرصت‌های این چنینی در شرایط کنونی افغانستان، به هند اجازه می‌دهد تا نفوذ و تأثیرات مثبت خود را در افغانستان گسترش دهد.

سرمایه‌گذاری‌های هند در افغانستان باید تابع نیازمندی و نیز درخواست افغانستان باشد. لازم است این سرمایه‌گذاری‌ها در بخش‌های رشد اقتصاد، توانمندسازی زنان و توسعه زیرساخت‌ها گسترش یابند. فرصت‌های زیادی برای تقویت روابط دوجانبه میان هند و افغانستان وجود دارد. این فرصت‌ها شامل آموزش مشترک پلیس، فعالیت‌های مشترک برای تحکیم قانون و فروش محدود ادوات نظامی مانند تانک، هلیکوپترهای جنگی و طیاره می‌تواند باشند.

در مورد نقش محوری پاکستان در فعالیت‌های جنگی امریکا و حضور قابل توجه نیروهای غربی در افغانستان، هند ترجیح داده است تا در درگیری افغانستان حضور کم‌رنگی داشته باشد. در حالی که شرایط کنونی دیر یا زود تغییر خواهد کرد، هند باید نقش خود را در آینده افغانستان

واضح سازد. معاهده همکاری استراتژیک که چارچوب همکاری دوجانبه میان افغانستان و هند را ترسیم می‌کند، باید با جدیت عملی شود. در بعد دیپلماتیک و در مقابل دو استدلال - که گویا رویکرد جدید ترامپ، رقابت میان هند و پاکستان را تقویت خواهد کرد و بحران کشمیر کلیدی برای صلح افغانستان است - دهلی نو باید به شدت مقابله کند و این فرضیه‌ها را باطل کند. ضروریست تا حکومت مودی به جامعه جهانی یادآور شود که هند در قبال همکاری منطقه‌ای با دو کشور افغانستان و پاکستان متعهد و پایبند است.

در حالی که تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران هند بر روی ارتقای ظرفیت و انسجام دولت افغانستان متمرکزند، خوب است تا در دشمنی دیرینه خود با طالبان و شریک‌کردن آن‌ها در ساختار قدرت افغانستان بازبینی نمایند. آوردن طالبان به پای میز مذاکره بسیار مهم است. با دخیل شدن در تلاش‌های چندجانبه برای تسهیل راه‌حل سیاسی و مذاکره میان دولت افغانستان و طالبان، بهتر است تا هند به‌عنوان یک بازیگر ذیدخل بسیار مهم در پروسه صلح افغانستان وارد عمل شود.

References:

1. Barfield , Thomas (2010) Afghanistan: A Cultural and Political History, New Jersey: Princeton University Press.
2. Economic Times, October 5, 2017, PTI, "Donald Trump ready for any steps if Pakistan doesn't mend its ways: Jim Mattis," <http://economictimes.india-times.com/news/defence/donald-trump-ready-for-anysteps->
3. Express Tribune, August 24, 2017 "Russia warns Trump against piling up pressure on Pakistan,"
4. Firstpost, December 5, 2016 Nanda, Parkash "Heart of Asia conference: Pakistan „embarrassed on terrorism, but policy will continue”, <http://www.firstpost.com/india/heart-of-asia-conference-pakistan-embarrassedon-terrorism-but-policy-will-continue-3139826.html>
5. FMPRC (2017) "Foreign Ministry Spokesperson Hua Chunking's Regular Press Conference on August 22, 2017," August 22, http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/t1486601.shtml
6. Foreign Policy, February 5, 2016 Rohullah Osmani, "Chabahar Port: A Win for South Asia,".

19. Ministry of External Affairs, 2015, "Joint Statement between India and Afghanistan," Government of India, December 25.
20. Ministry of External Affairs,(2015) Government of India, April 28, <http://mea.gov.in/bilateral-documents.htm?dtl/25137/>
21. Office of the President (2017) "Press Release on the Announcement of US Strategy for Afghanistan," Islamic Republic of Afghanistan, August 22.
22. Outlook, October 19, 2017, Lalit K Jha, "Stable and peaceful Afghan will create better condition for Indo-Pakties: Tillerson,".
23. Pande, Aparna (2011) Explaining Pakistan's Foreign Policy: Escaping India, New York: Routledge.
24. South Asian Terrorism Portal, June, 2017 "Terrorist Attacks and Threats on Indians in Afghanistan since 2003,"<http://www.satp.org/satporgtp/countries/india/database/afghanistanindianattack.htm>.
25. Terrorism", Tolo news, September 22, 2016 Danish, Sarwar " Addresses UN, Calls On World to Fight ,,, <http://www.tolonews.com/afghanistan/danish-addresses-uncalls-world-fight-terrorism>
26. The Diplomat, September 16, 2015, M. Ashraf Haidari, "India and Afghanistan: A Growing Partnership,".
27. The Hindu, April 24, 2015. Haidar, Suhasini "In step with Ghanis Afghanistan",
28. The Hindu, April 27, 2015, Rakesh Sood, Rakesh "Changed variables, same equation,".
29. The Hindu, August 22, 2017 Kallol Bhattacharjee, "India welcomes Trump s new Afghanistan policy,".
30. The Hindu, August 28, 2017 Rakesh Sood, "Mission indefinite: Donald Trump's Afghanistan policy,".
31. The Hindu, December 25, 2015, Suhasini Haidar, Suhasini "Modi reaches Kabul,".
32. The Hindu, December 4, 2016, Nayanima Basu, "India, Afghanistan berate Pak on terror at Heart of Asia meet,"Hindu Business Line, December 4, 2016; Suhasini Haidar, "India, Afghanistan Corner Pak. on terror at Amritsar,".
33. The Hindu, February 4, 2016 Suhasini Haidar, "India in the loop on Taliban talks: Abdullah,"
34. The Hindu, June 5, 2016, Praveen Swami, "At Afghan dam inauguration, PM promises: India will not

35. The Hindu, October 28, 2017, "Will Join CPEC Only If Pakistan Allows Connectivity Between India, Afghanistan: President Ashraf Ghani," Outlook, October 25, 2017.
36. The Hindu, October 4, 2017 PTI, "US backs India's stand in China-Pakistan Economic Corridor,".
37. The Hindustan Times, May 16, 2017, Jayanth Jacob, "Can't accept project that ignores core concerns: India on China's Belt and Road Forum,".
38. The Indian Express, April 27, 2015, Mohan, C. Raja "More modestly, with Kabul,".
39. The Indian Express, October 1, 2016 PTI, "Indo Tibetan border police seeks upgrading command level in Afghanistan,".
40. The Indian Express, October 30, 2017, Press Trust of India, "India sends first wheat shipment to Afghanistan via Chabahar port,".
41. The Nation, October 21, 2017 "Pak action needed before Afghan peace talks: CIA chief," <http://nation.com.pk/national/21-Oct-2017/pak-action-needed-beforeafghan-peace-talks-cia-chief>
42. The News International, August 28, 2017 "Trump's Afghan strategy poised to fail: PM Abbasi," <https://www.thenews.com.pk/latest/226575-Trumps-Afghanstrategy-poised-to-fail-PM-Abbasi>.
43. The Telegraph, March 5, 2015 Kasturi, Charu Sudan "Secret meeting to play catch-up on Kabul," **بنیاد اندیشہ**
This content downloaded from 202.41.10.64 on Wed, 12 Dec 2018 16:43:34 UTC. All use subject to <https://about.jstor.org/terms> 46 Indian Journal of Asian Affairs, Vol. 30, No.1-2, June-Dec. 2017 <https://president.gov.af/en/press-release/press-release-on-the-announcement-of-us-strategy-for-afghanistan/>
44. Times of India, June 4, 2016, PTI, "PM Modi awarded Afghanistan's top civilian honour,"
45. Times of India, March 7, 2014, Jaswant Singh, "Afghan President Hamid Karzai baby girl born in Gurgaon hospital,".
46. Times of India, October 23, 2017, Sachin Parashar, "Putin's special envoy reaches out to India on Afghanistan,"
47. Times of India, September 12, 2017 Sachin Parashar, "Brics declaration to lead to more action against Pak-based terror groups: Russia,".

